

МАЛИ ПРИРУЧНИК ЗА ЗАШТИТУ ВОДОЗЕМАЦА

Велика крастача

2011.

Гаталинка

Даждевњак

Јужни Банат налази се на споју Ђердапске клисуре и Моравске котлине, две најважније миграционе стазе за животиње у Европи, а лежи и на својеврсној тремеђи важних европских биогеографских региона – Панонске низије, Балкана и Карпата. Због таквих околности, јужни Банат, а у њему Вршачке планине са широм околином су „врућа тачка“ (hot-spot) европског диверзитета херпетофауне. До 2008. године, на овом подручју, регистровано је чак 36 врста водоземаца и гмизаваца, а скоро све су заштићене као угрожене или природне реткости.

Основни фактор угрожавања биодиверзитета Вршачких планина и јужног Баната је промена станишних услова деловањем човека. У последњих стотинак година, шуме, ливаде, мочваре и ритови, постали су оранице. Уништавање станишта довело је до осиромашења екосистема и драматичног пада броја и бројности многих врста херпетофауне, које су се повукле у ретка прибежишта. Због врло мало места за живот, у јужном Банату постоји висока концентрација врста, па се у ретким стајаћим водама мрести и до 12 врста водоземаца, јер једноставно више немају где да живе. Због изражено суве климе у последњих 10 година, ове стајаће воде често пресуше пре краја развојног циклуса, што додатно отежава опстанак.

У околини сваког места може се наћи велика разноликост стајаћих вода – језеро, багерско језеро, баражно језеро, ретензија, природна стална стајаћица, рибањак, пачарник, бара, барица, јамура, колотраг, локва, вртно језерце, базен, тресава, канал, блатиште, влажна ливада, мочвара, мртваја, пољој. Оваква разноврсност биотопа даје широке могућности за активности у помоћи водоземцима да опстану или окончају своје биолошке циклусе. Највећи део наведених типова стајаћих вода припада тзв. „малим водама“, што је опште прихваћени термин у херпетолошкој литератури. Постоје једноставне, јефтине и ефикасне акције које може спровести свака еколошка невладина организација, чак и заинтересовани појединци. Да би се водоземцима помогло у борби за опстанак, довољно је проширити станиште – у некој бари или другој „малој“ води продубити корито или уредити обалу. На крају, од грања и камења потребно је направити зимовнике (зимска склоништа) које водоземци радо прихватају.

Једна таква акција је проширење бара и станишних услова коју су чланови Природњачког друштва „Геа“ извели на Вршачким планинама у периоду 2006 – 2010 године. Акција је била врло успешна, али смо учили и неке могућности за унапређење. Сада покушавамо да за водоземце оживимо неке привремене токове на Вршачким планинама. Ови потоци су бујични, текући само за време топљења снега и великих киша, а током највећег дела године то су стајаће воде. По нашем мишљењу и пракси, довољно је на затрпаном делу корита потока направити мало баражно језеро, прављењем импровизоване бране од камена, пропусне за воду, а која задржава грање, лишће и други нанос. Затим одмах низводно уклонити нанос и тако очистити део корита, не више од 2 – 3 метра дужине. На крају, направити још једну брану од камена на тој другој страни. После бујице, горња брана зауставља стварање талог, а доња брана спречава да вода отече и задржава је у бари. У тако направљеном језеру, вода се може задржати без талог и при највећим врућинама, довољно дуго за завршетак развојног циклуса водоземаца. Тако се ствара стабилније станиште за мрешћење, које може да послужи и као појило за дивље животиње. При уређењу мрестилишта треба водити рачуна да се не скине значајан слој земљишта са дна, да не би дошло до промене хемијског састава воде, што може утицати негативно на мрест неких врста. Такође, водити рачуна да се не претера са димензијама језера, како се у њега не би населиле рибе.

Наше мишљење је да природне вредности Вршачких планина не могу опстати ако их видимо искључиво као сопствене, већ их сматрамо општим и потребним свим људима. Вршачке планине нису изоловано острво и било каква наша акција на заштити, уколико није подржана сличним активностима у нашем окружењу, дугорочно не може успети. Зато смо отворени за сарадњу са другим НВО које желе да у својим срединама спроводе овакве акције, као и са стручним установама које пресудно доприносе успеху акција.

Врсте водоземаца у јужном Банату

Шарени даждевњак
(*Salamandra salamandra*)

Мали мрмољак
(*Lissotriton vulgaris*)

Велики мрмољак
(*Triturus cristatus*)

Подунавски велики мрмољак
(*Triturus dobrogicus*)

Црвенотрби мукач
(*Bombina bombina*)

Велика крастача
(*Bufo bufo*)

Зелена крастача
(*Pseudepidalea (Bufo) viridis*)

Гаталинка
(*Hyla arborea*)

Шумска жаба
(*Rana dalmatina*)

Мала зелена жаба
(*Pelophylax lessonae*)

Зелена жаба
(*Pelophylax kl. esculentus*)

Велика зелена жаба
(*Pelophylax ridibundus*)

Жаба травњача
(*Rana temporaria*)

Чешњарка
(*Pelobates fuscus*)

Сиријска чешњарка
(*Pelobates syriacus*)

Црвентрби мукац

Црвентрби мукац

Црвентрби мукац

Зелена крастача

Сиријска чешњарка

Сиријска чешњарка

Сиријска чешњарка

Ларва
даждевњака

Даждевњак

Шумска жаба

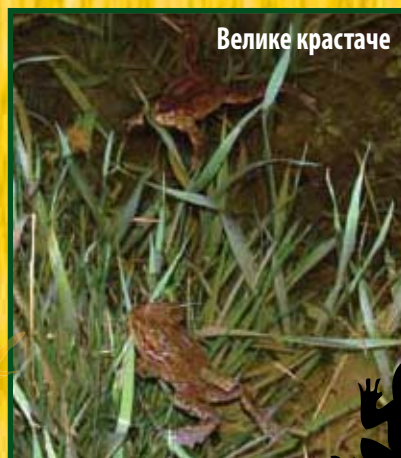
Шумска жаба

Водењаци

Водењак

Велике крастаче

Велике крастаче

Јаја велике крастаче

Пуноглавци велике крастаче

Акција нашег друштва -
уређење станишта за водоземце
на Вршачким планинама

Одроњено тло у потоку на Вршачким планинама
на почетку акције. Сви потоци на Вршачким
планинама су привремени и бујични, а овакво
место је pogodно за проширење и уклањање наноса

Чим се почне
са копањем и
проширењем,
појави се вода

Изградња зида доње бране од камења
и цемента. Ова доња брана треба да
спречи истицање воде и сачува језерце
током дужег времена, довољно дуго да
водоземци заврше развојни циклус

Горња брана треба да
спречи нанос лишћа, грања
и талога. Готово језерце за
водоземце!

Ларва
даждевњака

Ларве шумске жабе у бари потока Физеш

р е г и о н а л н а

Зелена агенда

Вршац, Пландиште, Бела Црква

Зелена агенда је процес учешћа грађана у стратешком планирању у локалној заједници. Поред заштите животне средине, Зелена агенда бави се локалним вредностима, одрживим развојем и очувањем културног и историјског наслеђа једне заједнице. У периоду 2008 - 2010, Зелена агенда се спроводила у 20 заједница у 5 држава западног Балкана, а у Србији у општинама Вршац, Пландиште, Бела Црква, Њажевац и Сремска Митровица. Штампање овог приручника, као једног од пројеката, предложила је радна група за природне вредности општине Вршац.

Овај пројекат је реализован уз финансијску подршку Министарства спољних послова Холандије и Покрајинског секретеријата за заштиту животне средине и одрживи развој АП Војводине

Природњачко друштво „Геа“
Дом омладине Вршац

Дворска 28
26300 ВРШАЦ
www.gea.org.rs
geapdvs@hemo.net

Станиште
еколошки центар

Еколошки центар Станиште
Стевана Немање 33/лок.3
26300 ВРШАЦ
www.staniste.org.rs
staniste@sbb.rs
stanisteec@gmail.com